

Sag C-38/21

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

22. januar 2021

Forelæggende ret:

Landgericht Ravensburg (Tyskland)

Afgørelse af:

30. december 2020

Sagsøger:

VK

Sagsøgt:

BMW Bank GmbH mod

Hovedsagens genstand

Leasingaftale – klassificering som forbrugerkreditaftale – oplysninger, der skal angives – direktiv 2008/48/EF – fortrydelsesret – fortabelse af fortrydelsesret – misbrug af rettigheden til at udøve fortrydelsesretten

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Fortolkning af EU-retten, artikel 267 TEUF

Præjudicielle spørgsmål

1. Vedrørende lovmæssighedsfiktionen i henhold til artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, tredje punktum, i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (lov om ikrafttræden af den borgerlige lovbog, herefter »EGBGB«):

- a) Er EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, tredje punktum, uforenelige med artikel 10, stk. 2, litra p), og artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48/EF, for så vidt som disse bestemmelser fastslår, at aftalevilkår, der er i strid med betingelserne i artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48/EF, alligevel opfylder kravene i EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, første og andet punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, andet punktum, nr. 2), litra b)?

Såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende:

- b) Følger det af EU-retten, navnlig af artikel 10, stk. 2, litra p), og artikel 14, stk. 1, i direktiv 2008/48/EF, at EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, tredje punktum, ikke skal anvendes, for så vidt som disse bestemmelser i EGBGB fastslår, at aftalevilkår, der er i strid med betingelserne i artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48/EF, alligevel opfylder kravene i EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, første og andet punktum, og artikel 247, § 12, stk. 1, andet punktum, nr. 2), litra b)?

Såfremt spørgsmål [...] 1. b) ikke besvares bekræftende:

2. Vedrørende de obligatoriske oplysninger i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48/EF:

- a) Skal artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at det rentebeløb, der påløber pr. dag, og som skal angives i kreditaftalen, skal beregnes i henhold til den kontraktlige debitorrente, der er anført i aftalen?
- b) Skal artikel 10, stk. 2, litra l), i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at kreditaftalen skal angive den gældende sats for morarenter på tidspunktet for indgåelse af aftalen som et absolut tal, men som minimum den gældende referencesats (i det foreliggende tilfælde basisrentesatsen i henhold til § 247 i Bürgerliches Gesetzbuch (den borgerlige lovbog, herefter »BGB«), på grundlag af hvilken den gældende sats for morarenter beregnes ved et tillæg (i det foreliggende tilfælde fem procentpoint i henhold til BGB's § 288, stk. 1, andet punktum) som et absolut tal, og skal forbrugeren informeres om referencesatsen (basisrentesatsen), og om, at denne kan ændre sig?
- c) Skal artikel 10, stk. 2, litra t), i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at kreditaftalens tekst skal angive de væsentlige formelle betingelser for klageadgang og adgang til udenretslig bilæggelse af tvister?

Såfremt mindst et af de ovenstående spørgsmål [...] 2. a)-c) besvares bekræftende:

- d) Skal artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at fristen for udøvelse af fortrydelsesretten kun

begynder at løbe, såfremt oplysningerne i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48/EF er angivet fuldstændigt og korrekt?

Såfremt spørgsmålet besvares benægtende:

- e) Hvilke kriterier er relevante for, at fortrydelsesfristen begynder at løbe på trods af ufuldstændige eller ukorrekte oplysninger?

Såfremt ovenstående spørgsmål [...] 1. a) og/eller mindst et af de under spørgsmål [...] 2. a)-c) besvares bekræftende:

3. Vedrørende fortabelsen [»Verwirkung«] af den fortrydelsesret, der består i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv 2008/48/EF:

- a) Kan fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv 2008/48/EF bortfalde?

Såfremt dette er tilfældet:

- b) Udgør fortabelsen en tidsbegrænsning af fortrydelsesretten, der skal være reguleret i en parlamentslov?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

- c) Forudsætter en fortabelse i subjektiv henseende, at forbrugeren vidste, at dennes fortrydelsesret fortsat bestod, eller at denne i det mindste var ansvarlig for sit manglende kendskab, idet dette skyldtes grov uagtsomhed?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

- d) Er kreditgiverens mulighed for at meddele kredittageren oplysningerne efterfølgende som omhandlet i artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv 2008/48/EF og dermed sætte fristen i gang til hinder for at anvende reglerne om fortabelse i god tro [»Treu und Glauben«]?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

- e) Er dette foreneligt med de faste folkeretlige principper, som de tyske domstole er bundet af i henhold til Grundgesetz (den tyske grundlov, herefter »forfatningen«).

Såfremt dette er tilfældet:

- f) Hvorledes skal de tyske retsmyndigheder i givet fald løse en konflikt mellem bindende folkeretlige regler og krav fra Den Europæiske Unions Domstol?

4. Vedrørende den antagelse, at der i forbindelse med forbrugerens udøvelse af fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv 2008/48/EF foreligger misbrug af rettigheder:

a) Kan udøvelsen af fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv 2008/48/EF udgøre et misbrug af rettigheder?

Såfremt dette er tilfældet:

b) Såfremt det antages, at der foreligger et misbrug af rettigheder i forbindelse med udøvelsen af fortrydelsesretten, foreligger der da en begrænsning af fortrydelsesretten, der skal være reguleret i en parlamentslov?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

c) Forudsætter antagelsen om, at der foreligger misbrug af rettigheder i forbindelse med udøvelsen af fortrydelsesretten i subjektiv henseende, at forbrugeren vidste, at dennes fortrydelsesret fortsat bestod, eller at denne i det mindste var ansvarlig for sit manglende kendskab, idet dette skyldtes grov uagtsomhed?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

d) Er kreditgiverens mulighed for at meddele kredittageren oplysningerne efterfølgende som omhandlet i artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv 2008/48/EF og dermed sætte fristen i gang til hinder for den antagelse, at der foreligger misbrug af rettigheder i forbindelse med udøvelsen af fortrydelsesretten i henhold til princippet om god tro?

Såfremt dette ikke er tilfældet:

e) Er dette foreneligt med de faste folkeretlige principper, som de tyske domstole er bundet af i henhold til forfatningen?

Såfremt dette er tilfældet:

f) Hvorledes skal de tyske retsmyndigheder i givet fald løse en konflikt mellem bindende folkeretlige regler og krav fra Den Europæiske Unions Domstols?

Anførte EU-retlige forskrifter

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (herefter

»direktiv 2008/48«), navnlig artikel 10, stk. 2, litra f), l), p) og t), og artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b)

Anførte nationale forskrifter

Grundgesetz (GG) (den tyske grundlov, herefter »forfatningen«), navnlig artikel 25

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB) (lov om ikrafttræden af den borgerlige lovbog, herefter »EBGBG«), artikel 247, §§ 3, 6, 7 og 12

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) (den borgerlige lovbog, herefter »BGB«), navnlig §§ 242, 247, 288, 355, 356b, 357, 357a, 495 og 506. BGB's § 506, stk. 1, bestemmer, at reglerne for almindelige forbrugerkreditaftaler finder tilsvarende anvendelse på sådanne aftaler, hvorved en erhvervsdrivende yder forbrugeren en anden form for finansieringsstøtte mod vederlag. Ifølge stk. 2 anses aftaler, der indgås mellem en erhvervsdrivende og en forbruger med henblik på anvendelse mod vederlag af en genstand m.v., for at udgøre finansieringsstøtte mod vederlag, når det er aftalt, at forbrugeren ved ophør af aftalen skal indestå for, at genstanden har en bestemt værdi (BGB's § 506, stk. 2, nr. 3).

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den 10. november 2018 indgik sagsøgeren en leasingaftale med sagsøgte vedrørende et motorkøretøj til privat brug. Der blev aftalt betalinger fra sagsøgeren på i alt 12 486,80 EUR bestående af en særlig leasingydelse på 4 760 EUR ved overtagelse af køretøjet og efterfølgende 24 leasingrater på hver 321,95 EUR. Den kontraktligt aftalte debitorrente udgjorde 3,49% p.a. i hele løbetiden, ÅOP udgjorde 3,55% p.a. Nettolånebeløbet var angivet som 40 294,85 EUR og svarede til køretøjets anskaffelsespris. Det blev ligeledes aftalt, at sagsøgerens kilometerforbrug var 10 000 km pr. år, og at denne ved tilbagelevering var forpligtet til at betale 7,37 ct. pr. kørt kilometer herudover, mens der skulle refunderes 4,92 ct. for hver ikke-kørt kilometer. Leasingtageren var desuden forpligtet til at kompensere for den lavere værdi, hvis køretøjet ved tilbagelevering ikke var i en tilstand, der svarede til alderen og det aftalte kilometerforbrug.
- 2 Sagsøgeren overtog køretøjet og betalte de månedlige leasingrater fra januar 2019. Med brev af 25. juni 2019 tilbagekaldte sagsøgeren sin viljeserklæring om indgåelse af leasingaftalen.
- 3 Hvad angår spørgsmålet om fortrydelse angiver aftalen følgende:

»Fortrydelsesret

De har en frist på 14 dage til at fortryde Deres aftaleerklæring uden nogen begrundelse. Fristen løber fra tidspunktet for indgåelse af aftalen, dog først efter at låntager har modtaget alle obligatoriske oplysninger i henhold til BGB's § 492, stk. 2 (f.eks. angivelser om kredittypen, nettolånebeløbet og aftalens løbetid).«

»Retsvirkninger af fortrydelsen

Såfremt køretøjet allerede er udleveret, skal De tilbagelevere det senest inden for 30 dage og betale den aftalte debitorrente for perioden mellem udleveringen og tilbageleveringen af køretøjet. Fristen løber fra tidspunktet for afsendelse af meddelelsen om udøvelse af fortrydelsesretten. For perioden mellem udleveringen og tilbageleveringen betales et rentebeløb på 0,00 EUR, når køretøjet stilles til rådighed i fuldt omfang. Dette beløb nedsættes tilsvarende, hvis køretøjet kun er stillet delvist til rådighed.«

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 4 Sagsøgeren har gjort gældende, at fortrydelsen er gyldig, idet fortrydelsesfristen ikke er begyndt at løbe, og har baseret dette på bl.a. utilstrækkelige obligatoriske oplysninger. Sagsøgeren har derfor nedlagt påstand om, at retten skal fastslå, at sagsøgte ikke kan gøre rettigheder gældende i henhold til leasingaftalen – navnlig ikke krav på betaling af leasingraterne.
- 5 Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse. Sagsøgte har gjort gældende, at sagsøgeren ikke har haft nogen fortrydelsesret, idet de fortrydelsesregler, der finder anvendelse på forbrugerkreditaftaler, ikke finder anvendelse på leasingaftaler. Endvidere har sagsøgte på behørig vis i leasingaftalen såvel givet sagsøgeren oplysning om fortrydelsesretten som meddelt sagsøgeren alle obligatoriske oplysninger. Navnlig var oplysningen om fortrydelsesretten helt i overensstemmelse med lovgivningens standardfortrydelsesformular, hvilket indebar, at det blev fingeret, at oplysningen om fortrydelsesretten i henhold til EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, første og tredje punktum var korrekt og fortrydelsesretten udøvet for sent.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 6 Udfaldet af sagen afhænger af, om fortrydelsesretten i forbindelse med leasingaftalen blev anvendt gyldigt, og sagsøgte i givet fald kan gøre gældende, at fortrydelsesretten var fortabt, eller at udøvelsen heraf udgør et misbrug af rettigheder.
- 7 Sagsøgerens udøvelse af fortrydelsesretten kan for det første kun være gyldig, såfremt denne overhovedet har en fortrydelsesret. Dette er tvivlsomt, fordi direktiv 2008/48 i henhold til dets artikel 2, stk. 2, litra d), ikke finder anvendelse på leje- eller leasingaftaler, hvor der ikke er fastsat nogen pligt til at købe aftalegenstanden hverken i selve aftalen eller i en separat aftale. Ifølge Domstolens praksis er det

imidlertid afgjort i Unionens interesse, at bestemmelser eller begreber, der er hentet fra en EU-retsakt, fortolkes ensartet (dom af 26.3.2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, præmis 29).

- 8 En sådan overtagelse af EU-retlige bestemmelser eller begreber ligger til grund for den lovgivning, der finder anvendelse i denne sag, idet den tyske lovgiver har gjort brug af den mulighed, der er anført i tiende betragtning til direktiv 2008/48, for at udvide de bestemmelser eller begreber, der er fastsat i direktivet, til områder, der ikke er omfattet af direktivets anvendelsesområde. Ifølge henvisningen i BGB's § 506, stk. 1, første punktum, og stk. 2, nr. 3, til reglerne om almindelige forbrugerkreditaftaler finder bestemmelserne i direktiv 2008/48, der er gennemført i national ret, ligeledes analog anvendelse på leasingaftaler som de i hovedsagen omhandlede, eftersom det ikke er overdragelsen af brugen, men finansieringen, der er i fokus. Under disse omstændigheder tilkommer der sagsøgeren en fortrydelsesret.
- 9 Spørgsmålet er desuden, om fortrydelsesretten var udøvet for sent. Sagsøgerens udøvelse af fortrydelsesretten kan kun være gyldig, hvis den i BGB's § 355, stk. 2, første punktum, regulerede fortrydelsesfrist på to uger endnu ikke var udløbet ved udøvelsen af fortrydelsesretten. I henhold til BGB's § 356b, stk. 2, første punktum, begynder fortrydelsesfristen ikke at løbe, såfremt kreditaftalen ikke i fuldt omfang indeholder alle de obligatoriske oplysninger i henhold til [BGB's] § 492, stk. 2, og EGBGB's artikel 247, §§ 6-13. I en sådan situation begynder fristen i henhold til BGB's § 356b, stk. 2, andet punktum, først at løbe på det senere tidspunkt, hvor de obligatoriske oplysninger gives. I den foreliggende sag må det navnlig antages, at der er tale om ufuldstændige obligatoriske oplysninger, såfremt oplysningen om fortrydelsesretten ikke er givet på behørig vis, eller mindst én af de lovpligtige oplysninger i kreditaftalen er ufuldstændig eller forkert.
- 10 Er der tale om ufuldstændige obligatoriske oplysninger ville en fortrydelse principielt være tilladt, idet det i henhold til tysk ret forholder sig således, at fortrydelsesretten ved forbrugerkreditaftaler ikke kan bortfalde. Den nationale lovgiver har bevidst valgt en tidsubegrænset fortrydelsesret.
- 11 Ikke desto mindre kan det antages, at der foreligger fortabelse af rettigheder eller misbrug af rettigheden til at udøve fortrydelsesretten, hvis betingelserne herfor i henhold til national ret er opfyldt, og dette ikke er i strid med de EU-retlige krav.
- 12 Den forelæggende rets bemærkninger vedrørende de konkrete præjudicielle spørgsmål:
- 13 Spørgsmål 1. a)-b): Redegørelsen om spørgsmål 1. a)-b) svarer i det væsentlige til redegørelsen om spørgsmål 1. a)-b), i punkt 10-15 i sammendraget af anmodningen om præjudiciel afgørelse i sag C-336/20.
- 14 Spørgsmål 2. a): Dette spørgsmål vedrører angivelsen af debitorrenten. I den foreliggende sag er der på side 5 i leasingaftalen anført en debitorrente på 3,49%

p.a., mens der i oplysningerne om fortrydelsesretten på side 4 i leasingaftalen er anført et rentebeløb på 0,00 EUR.

- 15 Afgørelsen af tvisten afhænger af fortolkningen af artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48. Ordlyden tillader ganske vist den fortolkning, at der til forbrugeren for så vidt angår det rentebeløb, der påløber pr. dag, kan oplyses et beløb, som ikke behøver svare til den kontraktligt aftalte debitorrente (jf. Bundgerichtshofs (forbundsdomstolens) opfattelse).
- 16 En anden fortolkning af artikel 10, stk. 2, litra p), i direktiv 2008/48 understøttes imidlertid af formuleringen af dette direktivs artikel 14, stk. 3, litra b), andet punktum, hvorefter de renter, som forbrugeren skal betale efter at have udøvet fortrydelsesretten, for perioden mellem udnyttelsen af lånet og tilbagebetalingen heraf skal beregnes på grundlag af den aftalte debitorrente. Det følger heraf, at de renter, der skal betales pr. dag, ligeledes skal beregnes i henhold til debitorrenten jf. artikel 10, stk. 2, litra f), i direktiv 2008/48. Denne konklusion understøttes også af den omstændighed, at oplysningerne i henhold til dette direktivs artikel 10, stk. 2, litra p), skal angives klart og koncist. Selv om det daglige rentebeløb ikke kan beregnes på grundlag af den kontraktligt aftalte debitorrente, kan en forbruger nemlig foranlediges til at tro, at der for så vidt angår et dagligt rentebeløb, der afviger herfra (som i den foreliggende sag på 0,00 EUR) ganske enkelt er tale om en indtastningsfejl, og at denne alligevel skal være forpligtet til at betale den kontraktligt aftalte debitorrente.
- 17 Spørgsmål 2. b)-e): Den forelæggende rets redegørelse herom svarer i det væsentlige til redegørelsen om de tilsvarende spørgsmål i anmodningen om præjudiciel afgørelse i sag C-336/20 [spørgsmål 2. b)-d)].
- 18 Spørgsmål 3. a)-f), der vedrører problemet om fortabelse af fortrydelsesretten: Den forelæggende ret har redegjort for, at fortabelse af rettigheder i tysk ret behandles som et tilfælde af ulovlig håndhævelse af rettigheder som følge af en selvmodsigende handlemåde; tilsidesættelsen består i den illoyale forsinkelse af rettighedsudøvelsen. Fortabelse af en rettighed forudsætter, at den berettigede er indehaver af en rettighed, som den pågældende ikke har gjort gældende i længere tid, selv om denne faktisk var i stand til at gøre det, og den forpligtede omvendt havde en berettiget forventning om og faktisk også havde indrettet sig efter, at den berettigede part ville undlade at gøre brug af sin rettighed. Hvis den berettigede senere alligevel gør sin rettighed gældende, udgør dette, idet handlingen er selvmodsigende set i forhold til den berettigedes tidligere adfærd, en tilsidesættelse af BGB's § 242 (Treu und Glauben).
- 19 Det er dog tvivlsomt, om disse regler om fortabelse af rettigheder kan anvendes på forbrugers fortrydelsesret [spørgsmål 3. a)]. I henhold til artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra a) og b), i direktiv 2008/48 løber fristen på fjorten dage til at fortryde enten fra den dag, hvor kreditaftalen er indgået, eller den dag, hvor forbrugeren modtager oplysningerne i henhold til dette direktivs artikel 10, hvis dette tidspunkt er senere end det tidspunkt, hvor kreditaftalen er indgået. Heraf

kan udledes, at fortrydelsesretten er tidsbegrænset, hvis forbrugeren ikke modtager oplysningerne i henhold til artikel 10 i direktiv 2008/48. Det kan desuden udledes af dette direktivs artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), at kreditgiveren til enhver tid kan sætte fortrydelsesfristen i gang ved at meddele oplysningerne i henhold til direktivets artikel 10. Det er derfor nærliggende at antage, at disse regler om den periode, hvori fortrydelsesretten kan udøves, er udtømmende, og det derfor ikke er muligt at begrænse fortrydelsesretten tidsmæssigt ved at fremsætte indsigelse om, at rettigheden er fortabt.

- 20 Såfremt spørgsmål 3. a) besvares med, at retten til at udøve fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv 2008/48 kan fortabes, opstår spørgsmålet, om de nationale retter har kompetence til tidsmæssigt at begrænse fortrydelsesretten via de nationale regler om fortabelse af rettigheder, eller om dette kræver, at parlamentet lovgiver herom.
- 21 Domstolen har ganske vist fastslået, at fortrydelsesretten kan begrænses tidsmæssigt. I dommen af 19. december 2019, Rust-Hackner m.fl. (C-355/18-C-357/18 og C-479/18, EU:C:2019:1123, præmis 62), fremhævede Domstolen imidlertid, at den effektive virkning af formålet med direktivet skal sikres i forbindelse med en sådan tidsmæssig begrænsning. En tidsbegrænsning af fortrydelsesretten, der kun støttes på almindelige retsprincipper, turde herefter være udelukket. Der er navnlig risiko for, at den mulighed for tidsbegrænset udøvelse af fortrydelsesretten, som direktivet bevidst har indrømmet, ved en vidtgående anvendelse af BGB's § 242 begrænses uforholdsmæssigt eller endog reduceres til at være ikke-eksisterende.
- 22 Såfremt det præjudicielle spørgsmål 3. b) besvares benægtende, skal det afklares, i hvilket omfang fortabelsen af rettigheder forudsætter, at forbrugeren er blevet oplyst om sin fortrydelsesret. Det fremgår af Domstolens hidtidige praksis, at fortrydelsesretten først kan fortabes fra det tidspunkt, hvor forbrugeren er blevet tilstrækkeligt oplyst om sin fortrydelsesret (kendelse af 27.11.2007, Diy-Mar Insaat Sanayi ve Ticaret og Akar mod Kommissionen, C-163/07 P, EU:C:2007:717, præmis 32 og 36). Navnlig effektivitetsprincippet i EU-retten taler også herfor. Forbrugeren kan nemlig kun udøve sin fortrydelsesret effektivt, hvis denne overhovedet har kendskab til den.
- 23 Såfremt spørgsmål 3. c) besvares benægtende, skal det afklares, om kreditgiverens mulighed for at meddele forbrugeren oplysningerne efterfølgende som omhandlet i artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv 2008/48 og dermed sætte fristen i gang, er til hinder for at anvende reglerne om fortabelse i henhold til princippet om god tro. Efter den forelæggende rets opfattelse er det, såfremt oplysningerne ikke er givet korrekt i henhold til artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, på forhånd udelukket at påberåbe sig fortabelse. I henhold til Domstolens praksis kan den forpligtede ikke gyldigt påberåbe sig retssikkerhedsgrunde for at afhjælpe en situation, der er forårsaget af, at den pågældende ikke har opfyldt et krav i henhold til EU-retten om at forelægge oplysninger vedrørende rettighedsindehaverens ret til at opsige aftalen eller

fortryde denne (dom af 19.12.2013, Endress, C-209/12, EU:C:2013:864, præmis 30, og af 13.12.2001, Heininger, C-481/99, EU:C:2001:684, præmis 47).

- 24 Såfremt spørgsmål 3. d) besvares benægtende, skal det undersøges, om dette resultat er foreneligt med de principper, som de tyske domstole er bundet af i henhold til forfatningen, og hvorledes de tyske retsanvendende myndigheder i givet fald skal opløse en konflikt mellem de bindende folkeretlige regler og krav fra Den Europæiske Domstol.
- 25 Fortabelse er et af de generelle principper i folkeretten. Disse generelle principper udgør en bestanddel af forbundsretten og har i henhold til forfatningens artikel 25, andet punktum, forrang for lovene. De er derfor bindende for de tyske domstole.
- 26 Muligheden for fortabelse er anerkendt i folkeretten. I den folkeretlige litteratur er der dog enighed om, at den, der er berettiget til at udøve sin rettighed, også skal have kendskab til rettigheden. Ren passivitet kan ikke medføre fortabelse af en rettighed. En tysk domstol ville følgelig kun kunne fastslå, at en forbrugers ret til at udøve sin fortrydelsesret er fortabt, hvis den berettigede havde kendskab til eller som følge af grov uagtsomhed var uvidende om, at der i det hele taget stadigvæk tilkom ham en fortrydelsesret.
- 27 Måtte gældende EU-retlige principper om fortabelse af retten til at udøve forbrugers fortrydelsesret i forbindelse med forbrugerkreditaftaler afvige fra de bindende folkeretlige krav, ville Domstolen inden for anvendelsesområdet for direktiv 2008/48 skulle afklare, hvilke retsregler den nationale domstol skal anvende i en sådan konflikt mellem forskellige normer.
- 28 Den forelæggende ret har sammenfattet betydningen af spørgsmål 3. a)-f) for afgørelsen af den retstvist, der verserer for den, således: Såfremt fortabelse af beføjelsen til at udøve fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv 2008/48
 - på forhånd er udelukket,
 - eller i hvert fald skal have hjemmel i en parlamentslov,
 - eller i hvert fald forudsætter manglende kendskab, der skyldes grov uagtsomhed,
 - eller i hvert fald ikke kommer i betragtning, hvis der ikke efterfølgende er oplyst om fortrydelsesretten,
 - eller i hvert fald er uforenelig med bindende folkeretlige regler, såfremt der ikke i det mindste er tale om manglende kendskab fra den berettigedes side, der skyldes grov uagtsomhed,

kan sagsøgte i det foreliggende tilfælde ikke påberåbe sig fortabelse.

- 29 Spørgsmål 4. a)-f) (misbrug af rettigheder): I den nationale retspraksis og litteratur er det omtvistet, hvorvidt og på hvilke betingelser forbrugerens udøvelse af fortrydelsesretten i forbindelse med forbrugerkreditaftaler kan kvalificere som tilsidesættelse af princippet om god tro og dermed som misbrug af rettigheder. For så vidt angår fortolkningen og anvendelsen af national ret er det således af betydning, hvorledes de præjudicielle spørgsmål 4. a)-f) skal besvares.
- 30 Det er tvivlsomt, om kredittagerens udøvelse af fortrydelsesretten, i et tilfælde, hvor kredittageren er en forbruger, overhovedet kan begrænses, ved at det antages, at der foreligger en tilsidesættelse af princippet om god tro. Imod dette taler følgende argumenter, nemlig:
- Ud over direktivets klare ordning er der ikke yderligere mulighed for at begrænse fortrydelsesretten ved at antage, at der foreligger en tilsidesættelse af princippet om god tro.
 - Kreditgiveren kan til enhver tid sætte fortrydelsesfristen i gang ved efterfølgende at meddele oplysningerne i henhold til artikel 10 i direktiv 2008/48.
 - Fortrydelsesretten tjener ikke blot til beskyttelse af individet, men også overordnede mål (forebyggelse af overdreven gældsætning, styrkelse af stabiliteten på finansmarkederne).
 - Direktiv 2008/48/EF tillader ikke medlemsstaterne at begrænse fortrydelsesretten og navnlig ikke at forkorte fortrydelsesfristen.
- 31 Såfremt det præjudicielle spørgsmål 4. a) besvares med, at udøvelsen af fortrydelsesretten kan udgøre et misbrug af rettigheder, opstår endvidere spørgsmålet, om de nationale retter har kompetence til at begrænse fortrydelsesretten tidsmæssigt af denne grund, eller om dette kræver, at parlamentet lovgiver herom. En begrænsning af fortrydelsesretten, der kun støttes på almindelige retsprincipper, er efter den forelæggende rets opfattelse udelukket.
- 32 Ligesom i forbindelse med anvendelsen af reglerne om fortabelse af rettigheder er der nemlig risiko for, at den mulighed for tidsubegrænset udøvelse af fortrydelsesretten, som direktivet bevidst har indrømmet, ved en vidtgående anvendelse af BGB's § 242 begrænses uforholdsmæssigt eller endog reduceres til at være ikke-eksisterende. Udvidelsen i retspraksis af standardfortrydelsesformulærens beskyttelse jf. EGBGB's artikel 247, § 6, stk. 2, tredje punktum, og § 12, stk. 1, tredje punktum ved at antage, at der foreligger misbrug af rettigheden til at påberåbe sig manglende beskyttelse i henhold til standardfortrydelsesformulæren viser, at en fortrydelsesret, der udøves senere end 14 dage efter aftalens indgåelse, på denne måde i praksis kan være uden indhold.
- 33 Såfremt det præjudicielle spørgsmål 4. b) besvares benægtende, skal det afklares, i hvilket omfang udøvelsen af fortrydelsesretten senere end 14 dage efter aftalens indgåelse kan berettige den antagelse, at princippet om god tro er tilsidesat, selv

om forbrugeren ikke af kreditgiveren er blevet behørigt oplyst om sin fortrydelsesret.

- 34 Såfremt det præjudicielle spørgsmål 4. c) besvares benægtende, opstår spørgsmålet, om kreditgiverens mulighed for at meddele kredittageren oplysningerne efterfølgende som omhandlet i artikel 14, stk. 1, andet punktum, litra b), i direktiv 2008/48, og dermed sætte fristen i gang er til hinder for den antagelse, at der foreligger en tilsidesættelse af princippet om god tro.
- 35 Såfremt det præjudicielle spørgsmål 4. d) besvares benægtende, skal det undersøges, om dette er foreneligt med de faste folkeretlige principper, som de tyske domstole er bundet af i henhold til forfatningen. Princippet om god tro er et af de generelle principper i folkeretten. Disse generelle principper udgør en bestanddel af forbundsretten og har i henhold til forfatningens artikel 25, andet punktum, forrang for lovene. De er derfor bindende for de tyske domstole.
- 36 I medfør af disse principper skal den berettigede have kendskab til rettigheden, og kun så fald kan den anden part tillægge den berettigedes manglende udøvelse heraf retsvirkninger. En forbruger, som, uden at der foreligger grov uagtsomhed, er uvidende om, at der stadigvæk tilkommer ham en fortrydelsesret, kan ikke foreholdes at have tilsidesat princippet om god tro, såfremt han først udøver sin fortrydelsesret længe efter aftalens indgåelse og heraf udleder de mulige retsvirkninger i henhold til loven.
- 37 Måtte gældende EU-retlige principper om misbrug af retten til at udøve forbrugers fortrydelsesret afvige fra de bindende folkeretlige krav, ville Domstolen inden for anvendelsesområdet for direktiv 2008/48 skulle afklare, hvilke retsregler den nationale domstol skal anvende i en sådan konflikt mellem forskellige normer.
- 38 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at de præjudicielle spørgsmål 4. a)-f), er relevante for tvistens afgørelse. Når nemlig en antagelse om, at misbrug af rettigheden til at udøve fortrydelsesretten i henhold til artikel 14, stk. 1, første punktum, i direktiv 2008/48:
- på forhånd er udelukket,
 - eller i hvert fald forudsætter, at forholdet er reguleret i en parlamentslov,
 - eller i hvert fald forudsætter manglende kendskab fra forbrugers side, der skyldes grov uagtsomhed,
 - eller i hvert fald ikke finder anvendelse, hvis der ikke efterfølgende er oplyst om fortrydelsesretten,
 - eller i hvert fald er uforenelig med bindende folkeretlige regler, såfremt der ikke i det mindste er tale om manglende kendskab fra den berettigedes side, der skyldes grov uagtsomhed,

er det ikke afgørende, om de konkrete betingelser for en tilsidesættelse af BGB's § 242 (Treu und Glauben) foreligger, og hvorledes disse i hvert enkelt tilfælde skal vurderes og vægtes.

- 39 Endelig skal det anføres, at de præjudicielle spørgsmål i denne anmodning om præjudiciel afgørelse delvist er sammenfaldende med de spørgsmål, der er forelagt i de allerede verserende sager C-33/20, C-155/20, C-187/20 og C-336/20, og det foreslås derfor, at sagerne forenes.

ARBEJDSDOKUMENT